

Yttrande

Datum
2019-02-26

3.1.2

Diarienummer
6939/2018
Ert diarienummer
M2017/02654/Ke

Miljö- och energidepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

m.remissvar@regeringskansliet.se
anna.sanell@regeringskansliet.se

Yttrande över rapporten Översyn av beredskapszoner (SSM 2017:27) med komplettering (MSB 2018-02237)

Boverket tillstyrker Strålsäkerhetsmyndighetens rapport *Översyn av beredskapszoner (SSM 2017:27)* och anslutande förslag till revidering av förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

Riskhänsyn och skyddsåtgärder i plan- och bygglagen (2010:900), har en annan utgångspunkt och ett annat syfte än krishantering och räddningstjänst i radiologiska nödlägen, t.ex. utrymning, men de överlappar samtidigt varandra. God fysisk planering och god beredskap både förutsätter och förstärker varandra. Boverkets synpunkter avser främst ett antal förtydliganden.

Ett flertal vitala samhällsfunktioner förutom boende, kan skadas av radiakontamination såsom dricksvatten från ytvattentäkter, jordbruk, transporter, livsmedelsproduktion.

I det följande redovisas Boverkets synpunkter på Strålsäkerhetsmyndighetens ändringsförslag i 4 kap. förordning (2003:789) om skydd mot olyckor. Boverket tillstyrker i sammanhanget förslag till ny struktur och kronologi i nämnda förordning.

§ 17 Program för räddningstjänst

Boverket tillstyrker förslaget att lägga till en samverkansskyldighet i program för räddningstjänsten. Boverket förutsätter att kravet inte bara gäller gentemot andra länsstyrelser utan också för olika kommunala myndigheter, däribland byggnadsnämnden/motsvarande.

Eftersom rapporten noterar att det statliga civilförsvaret inte längre har samma förmåga som tidigare för att genomföra en storskalig utrymning, bör program för räddningstjänsten också innehålla anvisningar om mobiliseringsfunktion som kan tillgodose personalförsörjning för detta ändamål.

Utöver innehållet i detta program för räddningstjänsten borde också förordningen reglera endera en aktualitetsprövning av programmet ifråga eller intervaller för översyn och eventuell uppdatering. Boverket föreslår att en sådan synkronisering sker med kommunernas aktualitetsprövning av översiktsplaner under varje mandatperiod. På detta sätt kan också strategiska frågor i kommunen, däribland bebyggelseplanering, fortlöpande vägas in i beslut om beredskapszoner och kompletterande skyddsåtgärder och dimensionering av kommunal räddningstjänst.

§ 19 Strålsäkerhetsmyndighetens rådgivning

Strålsäkerhetsmyndighetens rådgivningsansvar utökas till riskbedömning vid olyckshändelser. Boverket tillstyrker förslaget, vilket förutsätter revidering av strålskyddsförordningen (1988:293). I händelse av en översyn av författningsregleringen bör också ansvar och ansvarsfördelning, samt former för beslut om återflyttning eller annan användning av kontaminerade markområden efter ett radiologiskt nödläge regleras på ett tydligt sätt.

§ 20 Beredskapszoner och planeringsavstånd

Endast beredskapszoner regleras i bestämmelsen. Den nya rubriken som också innefattar planeringsavstånd blir då missvisande eftersom planeringsavstånd i övrigt varken beskrivs eller definieras i bestämmelsen, utan först i 25-26 §§.

§ 23 Förberedelse av utrymning och inomhusvistelse

Ansvar och roller samt inventering av personal och lokaler för ändamålet borde tydligare framgå av bestämmelsen. Det kommunala sambandet är viktigt i sammanhanget med hänsyn till fastighetsförsörjning och lokaler för inomhusvistelse vilket kan omfatta tillfälliga bygglov för inkvartering i baracker eller ändrad användning av lokaler.

§ 26 Kommunalt stöd till beredskapsplaneringen

Kommunernas ansvar att biträda beredskapsplaneringen ökar enligt förslaget. Det borde innebära att samordning sker med kommunal krisledning och personalinsatser för räddningstjänst, vilket inte framgår av bestämmelsen. Det kommunala planeringsstödet bör i dess praktiska handhavande, lämpligen utsträckas till att omfatta företrädare för byggnadsnämnd/motsvarande.

§ 28 Definitioner med tillämpning av 29-30 a §§

Strålsäkerhetsdirektivet anger två kategorier av invånare som kan påverkas av en radiologisk nödsituation. Nuvarande definition i förordningen är något bakvänd då respektive befolkningsgrupper definieras utifrån vilka som omfattas av planerade skyddsåtgärder eller utarbetade planer i händelse av en radiologisk nödsituation. Snarare borde formuleringsleden kastas om så att särskilda skyddsåtgärder ska vidtas för den befolkning som bedöms komma att beröras av en olycka, på samma sätt som att förberedande planering ska omfatta dem som troligen kommer att beröras på motsvarande sätt som i strålskyddsdirektivet. Planeringen måste därmed ha viss flexibilitet för oförutsedda situationer.

§ 30 Övriga synpunkter

Beslut om återflyttning efter sanering

För planläggning, byggande och boende, men också för återflyttning av boende, alternativt gradvis sanktionering av återflyttning till bostäder eller annan markanvändning är det angeläget att roller, ansvar och former, tydligt framgår av förordningen. Partiell eller fullständig ”friklassning” av kontaminerade områden för byggande och boende och annan markanvändning, kan förtydligas på motsvarande sätt som beslut och aktör enligt 3 kap. 9 § (efterföljande åtgärder) i lag (2003:778) om skydd mot olyckor och 6 kap. 1 § i förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (särskilda skyldigheter för kommuner och statliga myndigheter).

Terminologi

Beredskapszoner är etablerade begrepp och centrala för förordningens krav. Boverket tillstyrker den geografiska omfattningen av föreslagna beredskapszoner och planeringsavstånd för högre hotkategorier, vilka har anpassats efter erfarenheter från reella kärnkrafthaverier och kravet på en närzon i Internationella Atomenergiorganiets (IAEA) standard för beredskap. Däremot avstyrker Boverket förslaget att ändra det nuvarande begreppet indikeringszon för strålningsmätning till planeringsavstånd. Begreppen zon och område har en annan innebörd än avstånd, och begreppen bör användas beroende på syfte och motivering. För strålningsmätning kan avstånd vara relevanta, för operativ insats på marken är en territoriell indelning bättre.

De åtgärder som ska förberedas av länsstyrelsen inom beredskapszonerna (från strålningsmätning, utdelning av jodtabletter, utrymning och inomhusvistelse) är högst snarlika de som gäller inom det föreslagna planeringsavståndet om än med fördröjning i det senare fallet. I praktiken handlar det därför om tre beredskapszoner. En enhetlig terminologi inom samhällets samlade beredskap är att föredra för att undvika missförstånd och skilda tolkningar mellan olika personalgrupper och huvudmän. Ett alternativ vore därför en indelning i närzon, inre beredskapszon och yttre beredskapszon.

I detta ärende har generaldirektör Anders Sjelvgren beslutat och signerat elektroniskt. Jurist Jörgen Lundqvist har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också rättschef Yvonne Svensson, avdelningschef Göran Persson, enhetschef Sofie Adolfsson Jörby och expert Martin Wiss deltagit.

Anders Sjelvgren
generaldirektör

Jörgen Lundqvist
jurist